БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 176 (4660). 1960 ч. июль 29, пятница. | Өртээ 20 көп.

ЧЕДИ ШАКТЫГ АЖЫЛ ХҮНҮ

Делегейде эң-не кыска ажыл хүнүнче шилчилгени бистиң чуртувуста ам боттандырып турар. Бүгү ажылчыннарны болгаш албан-хаакчыларны кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчидерин 1960 чылда доозар дугайында Хоойлуну ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бешки сессиязы бадылаан. Ол болза совет социалистиг тургузугның артык күштүүн бүзүредии-биле херечилеп турардыр.

Ажыл хүнүнүң шагын удаа-дараалаштыр кызырып турар чорук—социалистиг бүдүрүлгениң күчүлүг хөгжүлдезиниң түнелги ол. Ажыл хүнүнүң дургузун кызырар талазы-биле бистиң чуртувус сөөлгү чылдарда эвээш эвес үүлдерни кылган. Байырлал болгаш дыштанылга хүннериниң бүдүүзүнде ажыл хүннериниң ийи шактарны кызырган. Элээди назылыгларга алды-дөрт шактыг ажыл хүнүн болгаш бир ай хуусаалыг шөлээни доктааткан. Хөмүр даш болгаш кара металлургияның ажылдакчыларының соонда өнүүг металлургияның, химия үлетпүрүүнүң, тулгунуң болгаш өске-даа бүдүрүлгелериниң ажылчыннары, албан-хаакчылары кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчээн. Оон арткан бүдүрүлгелериниң болгаш албан черлериниң бүгү ажылчыннарын база албан-хаакчыларын кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчидерин бо чылдың дөртү кварталында шуут доозар.

Ынчангаш 1960 чылдың төнчүзүнде неделяда ажыл шагы 41 хире болур. СЭКП-ниң XXI съездизиниң шиитпирлерин ёзугаар 1962 чылда неделяда ажыл шагын 40 шакка чедир кызырар, а 1964 чылдан эгелээш ажылчыннарны болгаш албан-хаакчыларны алды болгаш беш шактыг ажыл хүнүнче азы неделяда 30—35 шахта ажылдаарынче шилчидер. Ынчангаш бистиң чуртувус делегейде эң-не кыска ажыл хүнүг чурт болур. Ол дээрге бистиң чуртувустуң ажылчы чоннарының улуг социал чаалап алышкыны болгаш капитализм-биле экономиктиг чарышка бистиң база бир төөгүлүг чаа тиилелгевис болур.

Бистиң областың хөй-хөй бүдүрүлгелери ам кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчээн. Кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчилге улуг белеткел ажылдарын чорударын негеп турар дээрзин чамдык бүдүрүлгелериниң чижектери херечилеп турар. Кызылдың хлеб заводу ажылчыннарны болгаш албан-хаакчыларны кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчидериниң мурнунда тускай комиссияны тургускан. Ол комиссия бүдүрүлге планын күүседирин, шак-үениң халас эртерин кызырар чоруун хандырар хемчегларни ажылдап кылган. Цехтер болгаш участоктар аайы-биле ажылдың чаа корум-чурумун доктааткан болгаш өске-даа чугула хемчегларни боттандырган. Шах ындыг белеткел-биле кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчээнинiң түнелинде бирги чартык чылдың бүдүрүлге планын хлеб заводу 103 хуу күүседеткен. Ол ышкаш Тываның автосептелге заводу кызырган шактыг ажыл хүнү-биле ажылдап тургаш, чартык чылдың бүдүрүлге планын 147 хуу күүседип, 237 мүн рубльдиң продукциязын пландан ажыр берген.

Кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчилгени ажылчыннарын болгаш албан-хаакчыларын ортузунда

Областың малчыннарының хуралының бөлүк киржикчилери (солагай талазындан) Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозунуң хойжузу С. Боканоол, ол районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң хойжузу М. Сепей, «Кызыл тук» колхозтуң инек кадарчызы О. Чонук, ол-ла колхозтуң хойжузу О. Семис-оол, Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң хойжузу М. Сандык олар Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры О. Лопсаңчап-биле чугаалажып турлар.

Фото С. Феоктистовтуу.

СӨЗҮН ЭЗЛЭЭННЕР

Ак-Довуракта «Тыва даг-дүгү» комбинаттың ажылчыннары СЭКП ТК-ның июль Пленумунга алдар болдурган социалистиг хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседип шыдааннар. Социалистиг чарыштың бирги черин эш Тачановка удурткан тудугжулар бригадазы эзлеп турар. Ол июнь айда бүдүрүлге планын 110 хуу күүседир деп хүлээлге алгаш ооздун 129 хуу күүсеткеннер. Ол ышкаш эш Суханова удурткан штукатуржулар бригадазы июнь айның планын 127 хуу күүседип, социалистиг чарышка ийиги черни эзлээннер.

Комбинатта тус-тус ажылчыннарның аразында социалистиг чарыш калбарган болгаш бүдүрүлгеге ак-сеткилдиг, кызымаккай ажылдап турар штукатуржулар: О. Куулар, С. Ооржак, Ш. Куулар, О. Калдар-оол, Б. Күжүгет олар хүнде ажыл нормазын үргүлчү 150—200 хуу күүседип, мурнакчы ажылдап турарлар.

Ғ. ОЧУР-ООЛ.

Хомушку Сүрээ

Хомушку Сүрээ школага өөренип чораан чылдарының үезинде-ле тракторжу болурун күзеп чораан. Оон ол күзели боттанган. Барыын-Хемчик районнуң МТС-ке ол трактористеп өгелээн. Хомушку анаа ажылдап тургаш, Совет Армияның хүрээлениге шериг хүлээлгезин эрттирери-биле чорупкан.

Хомушку Сүрээ шериг албанын кончуг эки эрттиргеш, чаныр келгеш, бодунуң эрги таныш ажылынче катап киришкен. Кезек ажылдап турда, оон амыдыралынга элээн өскерилге болган: Хомушкунуң кадайы аарый берген. Район эмчилери ону Кызылга аппарып эмнедирин сүмелээн. Хомушку ол сүмени хүлээгеш, Кызылга кээп кадайын эмнетпишаан, боду «Коммунтудуг» трезинге ажылдап өгелээн. Ажыл-биле таныш эвес болганының ужурунда, баштайгы үеде анаа элээн бергелер таварышкылап турган. Ындыг болза-даа, дуржулгалыг тудугжу эш Салчак анаа дузалаан. Оон бээр ам 3 чыл эрткен. Хомушку тускай эртеминге кызымаккай мергежип, бодунуң хереэзниң мастери болу берген.

Хомушку Сүрээ ам эш Салчактың удуртуп турары каттышкан бригаданың кежигүну болгаш бүдүрүлгеде эң шалыпчы ажылдап турар. Ол, коллективтиң хөй-ниити амыдыралынга база эки киржип турар болгаш эш-өөрүнүн, коллективтиң бүгү кежигүннериниң ынакшылын болгаш хүндүткелин чаалап алган. Ол аныяк, күш-ажылчы оолдуң хөрек чуруу областың Хүндүлел самбыразында кирген. Хомушку Сүрээ чеди чылдың ийиги чылының онаалгаларын сан-даа, шынар-даа талазы-биле хуусаа бетинде ажыр күүседир дээш, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап турар.

В. МИРОШНИКОВ.

ТУДУГ ЧҮГЕ СААДАП ТУРАРЫЛ

Чуртта чурталга бажыңнарының чедишпес чоруун эң чоокка 10—12 чылдарның дургузында бүрүн узуткаар дугайында төөгүлүг соруланган Коммунистиг партия болгаш Совет чазак салган. Ажылчы чоннарның материалдыг база культурлуг деннелин улам ыңай бедиринче угланган партия болгаш чазактың ол чаагай шиитпири бистиң чуртувуста чедиишкинниг боттанып турар. Оон тодаргай чижээн область төвү Кызыл хоорайда 96 квартиралыг чаа бажыңның тудуун кылып өгелээн фактыдан безин көрүп болур.

Бо чурталга бажыңының тудуун бо чылдың ноябрь 1-де дооскаш, ажыглалга киирер соруланган «Тыва тудуг» трестиң ыында ажылдап турар тудугжулары боттарының мурнунга салган. Ол хуусаага чедир ам үгле 3 ай арткан. Ындыг болза-даа, 96 квартиралыг бажыңның тудуу кончуг ооҗум темпилиг чоруп келген болгаш хөй үүлдер чедир кылдынмаан. Чаа бажында 6 подъезд бар. Бирги подъездиниң ханазын штукатуржуларның бригадазы июль 1-де штукатурлап өгелээш, үгле 25-те дооскан. Бир эвес чаңгыс-ла подъездини барык ай дургузунда штукатурлаар болза, арткан 5 подъездилерни штукатуралаарына, чугайлаарына 3 эвес, а 5 айлар негеттинер ышкажыл.

Бажыңның дөртку каъдын штукатуралаарын ам-даа өгелевээн, оон туржук ол каттың чамдык өрээлдериниң шалаларын чаа кылып турар. Чурталга бажыңының өрээлдеринге тускай демир печкаларны салырын төлевилелде айыткан. А ол печкаларны амга чедир өрээлдерге салбаан. Квартираларга сайгылганны киирер ажыл эң саадап турар. Бус-биле чылыдылганы алыр хоолайның тудуун, ону дамчыдар белдирни хамыктың мурнунда эптеп кылган турар ужурлуг. Ындыг турбуже, чаа бажыңның одалга системазының тудуунче амга чедир чогуур кичээнгейни угландырбайн келген.

Тудугжуларның бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга таарымчалыг байдалдарны ам-даа тургузуп бербээн. Тудугну чорударынга өргежок чугула материалдар болгаш дериглер хаая эвес үстүп келген. Оон түннелинде ажылчыннар чамдык үеде ажыл чок анаа турар ужурга таваржып турган. 96 квартиралыг бажыңның тудуунда прораб эш Петров, «Тыва тудуг» трезиниң хандырылга килдизинің начальниги эш Сухачев олар тудугжуларның негелделерин, дилеглерин хандырарынче угланган тодаргай хемчегларни албайн турар. Тудугжуларның дыштанырынга тускай өрээлди амга чедир белеткевээн, штукатуржуларга болгаш монтажниктерге тускай карак шилдерин, хол хаптарын бербээн. Ажылчыннарны хол хаптары-биле хандырар дугайында айтырыг ам 4 ай дургузунда шиитпирлеттинмээн. Безин чадаарда суг ап ижер арыг кочалдар болгаш өске-даа савалар-биле амга чедир хандырбаан.

Техниканың айыыл чок болур чоруун хандырарынче угланган хемчеглер алдынмаан. Кедуртур крэнның, электри тогун бээр участоктуң тускай девискээрин ам-даа айтып тургуспаан. Техниканың айыыл чок болур чоруун хандырарынче угланган тайылбыр ажылын болгаш көскү агитацияны тудуг объектизинде калбартпаан. Техниканы болгаш тудуг материалдарын камныг ажыглаар дугайында айтырыгны тудугнуң ол объектизинде барык уткан турун турар. Тудугга өргежок чугула ыяш болгаш демир материалдар ында таварышкан-на черлериңде үрелип чыткылаар. Чижээ, арматураларны, хоолайларны, бөдүүн туйбуларны болгаш отка быжыг, бедик шынарлыг болгаш аар өртектиг тускай туйбуларны черсанай октагылап каанының түннелинде ол материалдарны машиналар, тергелер үрей, буза базып өгелээн.

Тудуг объектизинге арыг-шеверни, культураны сагыырының бөлүүн чурумун каржызы-биле үреп турар. Чурталга бажыңының даштындада, өрээлдериңде-даа чугай, элезин, цемент, демир болгаш ыяш аймаанның боктары долдур мөөннеттине берген. Ук бокту ол-ла дораан арыглаар дугайында прораб эш Петров болгаш бригадирлер сагыш салбайн келген. Тудугнуң техниказын сагыыр талазы-биле контрольду кошкаткан. Эптелге ажылдарын болгаш штукатураны техниктиг нормалардан хажыдыр чорудар, катап кылдырар таварылгалар ам-даа үргүлчүлевишаан. Ажылчыннарның күш-ажылын дээре организастаарынче кичээнгейни трестиң өргелээр черидаа, прораб эш Петров-даа өзулуг салбайн келген. Дараазында хүнде кылыр ажылдарын чамдык бригадалар ол хүнүнде билип ап шыдавайн турар. Тудугну дүрген болгаш шынарлыг чорударынга өргежок чугула материалдарны бүдүрүп бээрин тудуг трезиниң дузалаар ажыл-агый комбинадының директору эш Осипов саададып келген.

Кызылда 96 квартиралыг бажыңга чурттаар хамаатыларны ол бажыңның тудуунга киириштирер дугайында чугула санал боттанмайн турар. Бо херекти хоорайның күүскому ала-чаягаарлаашкынның агымынга киирген болгаш чурттакчылардан ол тудугга амгы үеде кымдаа киришпейн турар. Областың болгаш Кызыл хоорайның 1960 чылда чурталга тудуунуң планын күүседиринге улуг черни өөлөөр ол тудугну Кызылдың № 2 чүк АТК-зы транспорт-биле хандырар хүлээлгелиг. Ынчалзажок ол АТК-ның начальниги эш Круговой чамдыкта автомашиналарны озалдадып чорудар азы шуут чорутпайн баар чорукту болдуруп келген.

Тудугну дүрген, камналгалыг болгаш бедик шынарлыг чорудар дээш социалистиг чарышты ажылчыннар ортузунга барык организаставаан. Тус-тус тудугжулар болгаш бригадалар аразында чарыш чок. Партийжи масса-политиктиг болгаш организакчы ажылды ол чугула тудуг объектизинде эң чавыс деннелде тургускан. Агитлисток, көргүзүг самбыразы бо чылдың апрельден бээр үнмээн. Ажылчыннар ортузунга беседаларны, номчулгаларны, лекцияны организаставайн келген. Шынарлыг, чурттаарынга эптиг болгаш чараш бажыңны ажылчы чоннарга чогуур хуусаазында тудуп бээринче тудугжуларны кыйгырып турар чаңгыс-даа дозун чок. Ниитизи-биле ол тудуг участогунда 60 ажыг кижи ажылдап турар. Ужуру болза, оларның ортузунга хүн бүрү де масса-политиктиг ажылды чорудар тускай агитаторларны партия организациязындан тускайлап быжыглаар турган.

«Тыва тудуг» трезиниң партия организациязының секретары эш Стодоля 96 квартиралыг бажыңның тудуунга хаая кээп турза-даа, ында ажыл-херектиң байдалын ханызы-биле өөренип көрбейн, четпестерни чайлаарынче угланган шиитпирлиг хемчеглерни албаан болуп турар. Оон туржук, тудугда ажылчыннар: «Стодоля дарга деп кым боор ол?» деп айтырыгны чоокка чедир-ле салгылай бээр турган.

96 квартиралыг чаа бажыңның тудуунуң ооҗум чоруп турарының кол-ла чылдагааны чүдел дизе, тудуг трезинин начальниги эш Нестеровскийнин, кол инженери эш Трешенконун, кол механиги эш Севрюгинниң талазындан ол чугула болгаш улуг тудугну хүн бүрүде. тодаргай удуртпайн келгенинде. 96 өг-бүлелер чурттаар бажыңны айыткан хуусаазында ажыглалга киирип болур бүгү аргалар бар. Ону чедип алырынга, ол тудугну хүн бүрү тодаргай удуртуру, ажылчыннарның күш-ажылын дээре организастаары, оларның оргузунга партийжи масса-политиктиг ажылды бедик деннелге тургузары, тудуг материалдары-биле үзүктелишкин чокка хандырары негеттинип турар.

А. ДУГЕРЖАА,
«Шынның» тускай корреспондентизи.

Чеди чылдың шалыпчызы

Эртенгинин 8 шак үеэ. Хлеб заводунче аныяк ооллар, кыстар-даа, улгады бергилээн хереэженнер-даа бөлүк-бөлүү-биле кээп өгелээн.

Ак халат кеткен, чолдаксымаар сынныг, ындазында чазыы сүргей аныяк кыстан айтырдым:

— Татьяна Степановна Лопатина мында ажылдап турар ирги бе?

— Ийе. Ол дүнекі эзлчегде ажылдап турар кижи. Ам ажылы доозулган. Бир эвес силерге чугула херек болза, мен эккээйн— дээш, херим иштинче каттырымзап кире халыды.

Үр-даа болбаанда, кижи ортузу ажа берген хевирлиг хереэжен кижи үнүп келди.

Ол мээн-биле мендилешкеш, айтыра-дыр:

— Мени силер хереглединцер бе? Чүнүң ужурунда ирги?

Мен солун ажылдакчызы кижи мен. Силерниң ажыл-ижиперни сонуургап, хөөрежип көөр-дүр дээш келдим ийин—дидим.

— Ындыг-дыр, кончуг-ла өөрүнчүг-дүр. Мээн бажыным моон ырак эвес, орта баар бис бе дээш, мени эдерткеш чорупту.

Кылан чырык ийи соңгалыг дөрбелчин бичии өрээл. А оон ханаларында ыяштан шевергин кылдыр чазап кылган хоолар-лыг чуруктар болгаш хүндүлел бижиктери астынган.

— Силер хлеб заводунга кажан ажылдап өгелээн силер?

Татьяна Степановна бичии боданган хевирлиг болгаш чугаалай-дыр:

— Хлеб заводунга 1952 чылдан өгелеп ажылдаан мен. 1958 чылга чедир хлеб быжырып ажылдааш, хлеб быжырарының 4 дугаар разрядын чедип алдым.— Оон соонда хлеб ажыткызы хайындырар ажылга киргеш, бөгүнге дээр ажылдап турарым бо. Баштайгы үеде бо ажылга дуржулгам чок болгаш элээн бергедеп турдум, ынчалзажок мени хлеб ажыткызы кылыр дуржулгалыг мастер эш Микова өөредип каан. Ам харын оон-биле социалистиг чарыш салып алган ажылдап турар мен.

Татьяна Степановна бодунуң ажыл-ижинге кончуг ынак, кызымак болгаш эш-өөрүнге эвилеңеэлдек. Ол, ажылдап келген үезинин дургузунда каяа-даа мактадып, үргүлчү-ле өртектиг чүүлдер-биле болгаш Хүндүлел бижиктер-биле шаңнадып келген, ынчангаш чоннуң ханы ынакшылын болгаш хүндүткелин чаалап алган.

Татьяна Степановна Лопатинаның шалыпчы ажыл-ижин хлеб заводунуң партия, профэвилел организациялары болгаш дирекция чери улуу-биле үнелеп көргеш, 1957 чылда Октябрьның социалистиг Улуг революциялының 40 чыл оюн таварыштыр Хүндүлел бижик-биле шаңнаан. А 1960 чылдың март 8-ти таварыштыр Татьяна Степановнаны «РСФСР-ниң социалистиг чарыжының шылгаракчызы» деп демдек-биле шаннаан.

Татьяна Степановнаның өөнүң өзи Ада-чурттуң дайынының үезинде фронтуга өлген. Ынчалзадаа эш Лопатина өг-бүлезинин болгаш будурулгенин ажылын улам-на кызымаккай кылып, уруу Раисаны кончуг эки азырап, кижизидип алган. Ол уруу 7 классты дооскан болгаш ам тускай өг-бүлелиг болган. Ол, хоорайның сүт заводунда шалыпчы ажылчыннарның өирээзи болуп турар.

Татьяна Степановна Лопатина—область Совединин депутады. Ол бодунуң депутат ажыл-чорудулгазының дугайын улуг өөрүшкү-биле чугаалай-дыр:

— 1957 чылда № 8 соңгулда округундан мени ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединин депутадынга соңгаан. Чонумнуң меңээ көргүскен ол улуг идегели—мээн амыдыралымда сөглеп четпес улуг өөрүшкү болгаш аас-кежик. 1959 чылда № 9 соңгулда округундан область Совединин депутадынга мени база катап соңгаай. Мен чонумнуң мурнунга ак-сеткилдиг болуп, депутат хүлээлгемни багай эвес күүседип турар мен. Амгы үеде совет кижилер чеди чылдың ийиги чылының планын күүседир дээш аажок хайыышкыныг ажылдап турар. А мен база-ла бүгү күжүмнү харамнанмайн, бодумнуң онзашкан ажылымның бедик бүдүрүкчүлүг, эки шынарлыг болуру дээш демисежип турар мен.

Шынап-ла Татьяна Степановна хлеб заводунуң коллективинин чоргааралы.

О. ХӨВЕҢМЕЙ.

Татьяна Степановна хостуг шагында.

Фото С. Феоктистовтуу.

Редакцияга чаглаалар

Пассажирлер чедирилгезин хандырар

Чадаана хоорай биле Өвүр районнуң төвү Хандагайты суурнуң аразынга чоннуң аргыжылгазынга улуг бергедээшкиннер таваржып турарын өөренип көргеш, Чадаана АТК-зы 8 олуттуг машинаны ол аразынга пассажирлер аргыжарынга тускайлаан. Ынчалза-даа ол машинаның чолаачызы Ф. Даниленко чоннуң негелделерин үнелеп көрбейн, бодунуң туразы-биле ажылдап турар. Чамдыкта ол 2—3 хонукта арагалап туруп бээр.

Оон чижээнге мындыг таварылганы айтып болур: июль 4-те мен өөм ишти-биле кады шупту 5 кижи Чаа-Хөлден Өвүрде төрелдеривисче эзлчеглиг шөлээ үезинде чоруптувус. Ол хүн Чадаанага келгеш, анаа Өвүр ажар дээн база 4 кижиге ужураштывыс. Бистер АТК-ның диспетчер чери-биле чугаалажып алгаш, чолаачы Даниленконуң бажыңынга кээривиске ол эзирик болган. Оон эртенинде июнь 5-те чолаачывыстың бажыңынга чедип кээривиске ол база-ла мырыңай аажок эзирик болду. Оон даартазында хүннүң эртенинде чолаачыга келиривиске ол мун-не сергексей берген олур. «Бичии мананар, 10 шакта хап чеде берейн» деп, чолаачывыс аазады. 10 шак-даа ашкан, оон соонда 12 шакка чедир маныаш, чадап кагдывыс. Дүүш сөөлүнде чолаачывыс бир эзирик эштиг, боду база-ла «хөглүү кончуг» бо келди.

Чадаана болгаш Өвүр аразынга пассажирлер аргыштырар хүлээлгелиг чолаачы Даниленконуң ажылында бо четпестерни шиитпирлиг чайладырын, пассажирлер аргыштырарын эжиждерин чон негеп турар.

Т. СЮРТЮК,
Чаа-Хөл райкүүскомнуң секретары.

Өйү келген айтырыг

Тожу районнуң төвү Доора-Хем суурда электри чок деп санап болур. Район төвүн болгаш районнуң ийи колховун чырык-биле хандырар электростанцияны 1951 чылда-ла Ий хемде тургускан. Район төвүнүң болгаш «Совет Тыва» колхозтун чурттакчылары 20 ажыг км черниң ыяжын аштап, чагыдарны тургузуп кылган.

Тургустунган электростанция айдаа чедир ажылдавайн үрелип калган. 3 чыл эрткен соонда районнуң үлетпүр комбинады одалга-биле ажылдаар электростанцияны тургузуп алган. Ол база-ла чыл четпээн: хөй ыяш оттулар, ажыы биче дээш аная тургузуп каан. Ол черле канчап-даа шын эвес. Электристанциязы орта ажылдавас, чырык бербейн турар хирезинде, электри точкалыг бажыңнардан болгаш албан черлериңден «чырыктың» өртээн доктаамал ап турар. Шынында чырык чок, а электри лампалары бажыңнарда чүгле каасталга бооп турар-ла болгай.

Бо шын эвес чорукту районнуң удуртур органнарының талазындан эскерип көрбейн, хемчет албайн турары эдеп чүве. Бо чугула айтырыгны сонуурган, чогуур хемчээп ап, район төвүн электри чырыы-биле хандырар өйү келбээн деппе!

С. СЕРГЕЙ.

Техниканы чөп ажыглаар

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозтуң баштаар чери бо чылдың апрельде ырак фермалар болгаш бригадалар аразынга аргыжарынга ажыглаары-биле «ИЖ-56» деп чаа мотоцикл садып алган. Ону камныг, чөп ажыглаарынче колхоз баштаар чери кичээнгей салбайн турар. Ол мотоциклди кудумчуга тургузуп каарга, туралаан-на кижи мунуп алгаш, маннадып турар таварылгалар эвээш эвес

Сөөлгү үеде ол мотоциклди агроном В. Кузик мунуп алгаш, бодунуң амы-хууда херээн кылып, ырак черлерже кам-хайыра чок маңнадып чораан, үрей халдып каан.

Ниитиниң өнчү-хөренгизин ийи-чаңгыс кижилериң амы-хууда ажыглаарын болдурбайн, техниканы камныг, чөп ажыглаарынче колхоз баштаар чери кичээнгей салырын колхозчулар негеп тур.

С. СЫРАТ-ООЛ.

Тудуг ажылында четпестер

Өвүр районда коммунал хандырылга болгаш тудуг конторазының ажылында четпестер бар. Ол контора Хандагайты суурда школа-интернат бажының тудуп өгелээнден бээр ам бир чыл ажып турар болзаза шалазы, эжиктери болгаш соңгалары амга чедир шуут кылдынмаан.

Ол ышкаш ортумак школаның столдар, сандайлар болгаш парталар септелгезинче кичээнгейни ол контора амга чедир салбайн келген. Контораның директору эш Толстихиниң талазындан ажылчыннарны чурттаар бажыңнар-биле хандырарын чугулалап көрбейн турар.

Тудуг ажылдарының темпилерин дургедедип, тудугжунуң Хүнүнге чедиишкинниг ужуражырынче бүгү күштү организастаары конторанын дирекция черинден негеттинип турар.

А. АРТАА.

Ажылдаарынга, чурттаарынга таарымчалыг

Тывада чеди чылдың улуг тудугларының бирээзи—«Тыва даг дүгү» комбинаттың тудуг эргелели ажылап өгелээнинден бээр бир чыл ажып турар. СЭКП Төп Комитединиң болгаш Совет чазактың хүн бүрүдеги сагыш салыышкынының ачызында тудуг эргелелиниң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш албан-хлакчылары эрткен үениң иштинде эвээш эвес ажылдарны кылган. Ак-Довурак суурда чаа-чаа кудумчулар, квартиралар немей туттунуп турар. Чижээ, Аныяктар кудумчузу деп кудумчуда ийи, дөрт квартиралыг хөй санныг чурттаар бажыңнары чүгле 1959 чылдың дургузунда дооступ, ажыглалда кирген.

Ам үеде чаа электростанция, ыяш заводу, чылда ийи миллион туйбу бүдүрер эрги, чаа ийи заводтар болгаш культура-чырыдыышкынның өске-даа албан черлери ажылдап турар. Бо чылдың бирги чартыында 2444 дөрбелчин метр чурттаар бажыңнарын ажыглаарга кирген.

Тудугжулар Хүнүнге төлептиг ужуражыр дээш алган социалистиг хүлээлге өзугаар июль айның иштинде бетон заводун, механиктиг, арматура мастерскааларын, тудуг базазының котельнязын, автогаражты, бирээзи-ле 16 квартиралыг ийи-ийи каът 4 чурттаар бажыңнарының ханаларын тудуп доозар, ийи квартиралыг, бир дөрт квартиралыг алды бажыңнарны ажыглаарга киирер, 2 дөрт квартиралыг, ийи-ийи квартиралыг бажыңнарның ханаларын салып доозар, 280 өөреникчилер өөренир ийи каът даш школаның ханазын бүрүн дооспушаан, крышазын, бирги каъдының штукатуразын доозар дээш тудуг эргелелиниң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары күжениишкинниг ажылдап турарлар. Чазактың доктаалын өзугаар июнь айның бирээден өгелеп 7 шактыг ажыл хүнүнче шилчээн чорук ажылчыннарның ажылдаарынга, чурттаарынга таарымчалыг байдалды тургузуп турар. Бо дугайында тодаргай барымдаа болур бир чижекти көргүзүп болур.

Эш Күжүгет Чаш-оолга баштаткан бригада ниитизи-биле май айда 4992 рубльди, шакта 27 рубльди, а бир ажылчын айда 700 рубльди ажылдап алган болза, 7 шактыг ажыл хүнүнче шилчээн соонда июнь айда ол бригаданың кежигүннери айда 10270 рубль, шакта 35 рубльди ажылдааннар, а ажылчын айда ортумаа-биле 930 рубль ажылдап алган ийик бе азы шалың төлевири май айда тургынындан 33 хуу өскен. Эш Хертек Херелге баштаткан бригадада бир ажылчын июнь айда 1010 рубль ажылдап алган ийикпе азы май айда турганынга деннээрге шалыңы 66 хуу өскен. Шак ындыг чижек-биле эштер Комбу, Таганов, Самун-оол, Д. Голубев, Ооржак Очур, Саая Солун-оол, Сарыглар Сергей, Донгак Хензиг-оол оларга баштаткан бригадаларның кежигүннериниң шалың төвевири өскен. Бо болза Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ажылчы чоннарның материалдыг чаагай амыдыралын улам ыңай өжиждер дугайында сагыш салыышкынының амыдыралда тодаргай боттанып турарын херечилеп турардыр. Оон аңыда 7 шактыг ажыл хүнүнче шилчээн чорук ажылчыннарның техниктиг, политиктиг биилиин болгаш культуразын бедиринге улуг арганы берип турар. Чижээ, ажылчын кижи ажыл хүнү доозулган соонда өөренир, өг-бүлези-биле кады дыштанар, кино, концерт көөр, хууда ажыл-агыйын кылыр хостуг шактар ам көвүдээн.

Ак-Довурак суурда бир чаа кудумчуну «Аныяктар кудумчузу» деп адааны таварылга эвес. Чүге дээрге бистиң ажылчыннарывыстың барыкла 70 ажыг хуузу комсомолчулар болгаш аныяктар болгай. Красноярскинин улус ажыл-агый чөвүлелиниң дилээн өзугаар төп областарга тудуг училищези доосканнардан бистиң тудуг эргелелинге 235 аныяктар кээр. Оларның иштинден 180 ажыг аныяктар сөөлгү хүннерде Ак-Довуракта чедип келгеннер. Мынчангаш бистиң тудугларывыста ажылчыннарның аразында чүгле комсомолчуларның саны безин 300 ажыг кижи.

Тудуг эргелелинин администрациязының болгаш партия организациязының мурнунда амгы үеде салдынып турар чугула сорулга болза, ажылчыннарның ажылдаарынга, чурттаарынга таарымчалыг байдалды тургузуп, ажылчыннар ортузунга кижизидилге ажылын күштелдирери болуп турар. Бо ажылга идеңкейлиг киржир хүлээлгелиг профэвилелинин тудуг комитединиң даргазы эш Ковалев, комсомол комитединиң секретары эш Сарыглар олар хүлээндирген ажыл-херектеринге сонуургал, инициатива чок, ажылчыннардан хоорук болуп турары бүдүрүлгенин ажылынга дыка каражадыр.

Спорт, күш-культура болгаш боттынынгыр уран чүүлдерге сонуургалдыг аныяктар бисте хөй. Ону аныяктар боттары организастап турар боордан өске, оларны комсомол организациязындан эки организастап удуртпайн турар. Сөөлгү ийи айның дургузунда комсомол райкомунуң секретарылары эштер Натпит-оол, Субраков тудуг эргелелиниң бүдүрүлгелеринге келбээннер.

«Тыва даг дүгү» тудугнуң тудуг эргелелиниң шугуму-биле бо чылын 2-2 каът 16-16 аал ишти чурттаар 23 чурттаалга бажыңнарын ажыглаалга киирип, даг дүгү бүдүрер фабриканың бүдүрүлге баазазын тургузар ужурлуг. Ынчангаш даг дүгү тудугнуң бүгү ажылчыннарының, ылангыя оларның хөй нуруузуаныяк тудугжуларның хүндүлүг соруларгазы болза үстүнде хүлээлгелерни амыдыралга боттандырары болур. Маңаа, хамыктың мурнунда, чеди чылдың улуг тудугларының бирээзи —бо тудутга кээп турар онгу класс доосхан ажыл-ишчи холдарлыг, дидим чүректерлиг ооллар, кыстарның идеңкейлиг киржилгези—улуг чаагай ажыл-херек болур-дур.

Т. ТАЛГАНЧИК,
«Тыва даг дүгү» тудугда партия организациязының секретары.

Күш-ажылчы, дидим аныяктар

САЛДЫКПАСТАЙ БЕРГЕН БИС

Чурукта: Бай-Тайга, Сүт-Хөл районнарның Тээли, Суг-Аксы ортумак школаларын дооскулаан, ам аныяк ажылчыннар Ш. Эрес-оол, С. Киров, О. Байыр-оол, Д. Хензиг-оолдуң коммунистиг күш-ажыл бригадазының бригадири эш К. Монгуш-биле ужуражып турары.

1959 чылдың августуң чаазында бистериң, Бай-Тайга Тээли ортумак школазын дооскан онгу классчыларның аразынга мындыг-мындыг чугаалар кыптыгып турду:

— Ээча, улаштыр өөрензе-ле дээре боор.

— Чок, бир-ийи чыл колхозка ажылдапкаш, ооң сөөлүнде чүү боорун көргей аан.

— Ой, оолдар, кожавыста «Тыва даг дүгү» комбинаттың тудуунга ажылдаза чүл...

Ынчаарга ол комбинатка барып ажылдаарын бөлүк оолдар кыжын-на чугаалажып апкан турдувус. Бистиң шинтпиривисти, бистиң шилип алган ол оруувусту дыңнаанда бистиң чамдык эштеривис мынча дигилээр турдулар.

Тускай эртемнерлиг болур

Ийи чыл бурунгаар «Тыва даг дүгү» тудугга ажылдап кирип турумда, тудуг талазы-биле шиңгээдип билип алган тускай эртемим чок турду. Ынчалза-даа бо улуг тудугга ажылдаксаан изиг күзелим, тудугнуң тускай мергежилдерин шиңгээдип алырынче чүткүлдүг тура-соруум мээң баш-мээмде, сеткилсагыжымда сиңнигип кирген турган. Ынчангаш кандыг-даа бергелерге дужүп бербес, харын оларны шудургузу-биле ажып эртип турган, тудугнуң каш-каш янзы тускай эртемнерин чедип алыр—сорулга шак ындыг турган.

Сорулганы анаа-ла салып алгаш, хол таяң олурган херек чүү боор дээш, ВЛКСМ Сүт-Хөл райкомунуң путёвказы-биле «Тыва даг дүгү» тудугже Ондар Байыр-оол, Ооржак Тапыл болгаш өске-даа онгу классчы өөрүм-биле кады хапкан мен. Баштайгызында ийиги чергениң дузалал ажылдарынга, чижээлээрге, даш бузарынга, дой-довурак хоюдарынга мергежилдиг ажылчыннарга дузалажып турдум. Баштай онгу классчылар шак ындыг байдалдарга ажылдап турдувус. Тудуг-бүдүрүлге талазы-биле тускай мергежилдери чок-даа бол, күзел-сорук турда, чүвени ыяавыла чедип алыр дээш кызар болза, шынап-ла, күзээнин чедип ап, дилээнин тып алыр-даа чүве болду. Амгы үеде мен бызаңчының үшкү, дашчының дөртү разрядтарын чедип алган мен. Ол аразында суугу-печка салырынга база өөренип алдым, ам аңаа чүгле разряд дужаарының комиссиязынга шылгалда дужаары арткан. Ынчаарга херек кырында бүзүреп көргеним мындыг: бир тээ черле ынчаш тудугжу кижи болуп алыр чүве төлээде, каш-каш янзы тускай эртемнерлиг болуру кончуг чугула-дыр. Ынчангаш ам крановщик болурун. тудугнуң слесары болурун база-ла бодай берген мен.

1959 чылдың сентябрьде мээң амыдыралымга база бир уттундурбас болуушкун болган. Шынын чугаалаарга, көңгүс-ле маназаным чүве болган. Тудуг эргелелинден, ында

Чурукта: Д. Хензиг-оол.

партия, комсомол организацияларындан меңээ улуг идегелди көргүскен, чүл дээрге мени бригадирге томуйлаан. Ажыл болза улуг харыысалгалыг. Ынчангаш ол улуг идегелди бүзүредир дээш кызып ажылдап турар мен.

Ам бүдүрүлгелерже ажылдап чоруурун бодап турар аныяктар, ылангыя онгу классчылар бистиң айда ажылдап ап турар шалыывысты, хостуг шактарывысты канчаар эртирип турарывысты сонуургаксаарлар боор. Ол дугайында каш сөс-биле чугаалаайн. Айда ортумаа-биле 900—1000 рубльди доктаамал ажылдап ап турар мен. Ол дээрге амыдыраарынга шуут четчир. Көрүштүг улуг өртектиг коотюмну-даа, чадаг тергени-даа салып ап болгай. Материалдыг тала база чугула харын. Ынчалза-даа аң көл, сеткилге өөрүнчүг чүве болза, ниитилелге, совет кижилерге ажык-дузалыг материалдыг чүвени бүдүрүп кылыптар кылдыр өөренип ап турарывыс болур-дур. Тываның төөгүзүнге кирер — бо хире улуг тудугга киришкен үлүг-хуулуг болуру—кижиниң сеткил-сагыжын чалгыннадырып, чаа-чаа бедиктерже улам сорук киирер-дир.

Хостуг шактарны эрттирип турарывыс дугайы. Бисте эки дериглиг, делгем клуб бар. Уран түүлүң янзы бүрү бөлүмнери база бар. Ажылшагының сөөлүнде ырда кирген Хемчиктиң унунга селгүүстеп базарга магалыг болбайн канчаар. Ынчаарга бистиң тудуувуста четпестер ам-даа бар-ла харын. Олардан далдаран, ырмызыраан чоорул. Катаптаттынмас чалыы назынны бергелер-биле демиселге чурттаза эки болгай.

Д. ХЕНЗИГ-ООЛ,
дашчы, тудугжу.

— Ой, оолдар, кожавыста «Тыва даг дүгү» комбинаттың тудуунга ажылдаза чүл...

Ынчаарга ол комбинатка барып ажылдаарын бөлүк оолдар кыжын-на чугаалажып апкан турдувус. Бистиң шинтпиривисти, бистиң шилип алган ол оруувусту дыңнаанда бистиң чамдык эштеривис мынча дигилээр турдулар.

— Колхозка болза ужур-дур. Мал ажылынга ада-ие-биле кара чаштан чанчыгып-ла келген чүве болгай. Таныш ажыл таанда чүгээр ыйнаан бо. А тудугта ажылдап деп чүве та кандыг чүве. Кеди бажы ындыг-ла боор. Саадаткан чок дедир эзп кээр болдунар бе. Безин балды-биле чудук чонуп билир эвес...

Ындыг чугааны дыңнаанда, чамдыкта кижиниң чүрээ сирт-даа дигилээр: шынап-ла, барып-барып Комсомолдуң путёвказын бүзүредип шыдавайн барза ана халап-тыр оң суг кылдыр бодагылаар-даа турдувус. Ынчанмыже шинтпиривисти өскертпейн, августуң чаазында ВЛКСМ Бай-Тайга райкомунга чеде берген бис. Райкомга бистерни чылыы-биле хүлээп алгаш, эргим Владимир Ильич Ленинниң кеззеде кижини бурунгаар кыйгырар овур-хевирин чуруп каан путёвкаларны тыпсып бергеш. оон бистерни күш-ажылдың орууна күзеп-йөрээп үдеп каан чүве.

Оон бээр ам чыл чедип турар. «Даг дүгү» тудугнуң комбинадынын тудуунга ажылдап кирип турувуста бергелер дээрге болганчок-ла таваржып турду. Кодур-оол Монгушка баштаткан бистиң бригадавыс ынчаарда чаа-ла хевирлеттинип тургустунуп турган болгай. Чүвениң шыны херек: бистиң бригадавыс дораан-на сагыш ышкаш быжыга бербээн чүве. Бистер балды-даа тудуп билбес, малгаш-даа хоюдуп ап билбес турдувус. Билбес чүвевис-ле хөй... Баштай кижиниң ыстап-шылаары-даа кончуг, артында-ла эртен эзт-кеш угдунмас боор мындыг. Бригадавыс баштайгы базымында тарап дужер-даа часкан. Бо бергедээшкиннерниң үезинде, ылангыя комбинат тудуунуң партия организациязы, коммунистер биске уттунтурбас дузалаанныр. Бригадиривис-биле-даа, бистиң-биле-даа коммунистер, парторг үргүлчү чугаалажып, беседалажып, дуза көргүскен чүве. Бригадир мурнунда Совет Армияның хүрээлениңе-даа чоруп каапкан, оон келгеш, харын «Тыва кобальт» тудуунга-даа бир чыл ажылдапкан болгаш, чүвенин аянын билир, ам хөглүг-омак, сеткилге таваржыр кижи болду. Ол база-ла рольдуг болган.

Баштайгы чылын орай күске чедир брезент майгынларга чурттап турдувус. Ынчаарга бистиң бригаданың улузу эп-найыралчы, ажыл дээнде карак кызыл улус болган бис. Хоочун дашчы Тайнамчык ирейден, тудугнуң каш янзы мергежилдерин билир Хунискаалчыга чедир ажылга билдилиг эштерге чоргаарланып, оларның арга-мергежилдеринге өөренип алыр дээш кызып ажылдап келдивис.

Эткен чылын бистиң амыдыралывыска солун-солун уттундурбас болуушкуннар-даа болгулаан. Онаашкан ажылга бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап, амыдырал-чуртталгавыска төлептиг болуп турган, коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп хүндүлүг атты чаалап алган бис.

А бригадиривис область Совединиң депутадынга сонгудуп, чонуң айбычызы болган, «Күш-ажылчы шылгарал дээш» деп медаль-биле чазактан шаңнаткан. Бистер, чоохтагы-ла онгу-классчы өөреникчилер, ам коммунистиг күш-ажылдың кижилери апарган бис. А ол болза, улуг чедишкин-дир.

— Чүгле ажылдап-ла турар, а өөренмейн турар силер бе?—деп чамдык оолдар, кыстар бистен айтырар чадавас. Бо кыжын бистер бистиң комбинаттың бөлүк аныяк ажылчыннары-биле кады Красноярск хоорайга 3 ай хуусаалыг тудугнуң түр сургуулунга өөренип чорааш, оон келирде артында-ла дөртү разрядтың дашчылары болу берген чангылап келдивис. Ам бистер майгыннарда эвес, а боттарывыстын-на холдарывыс-биле тутчуп, кылып алганывыс нинти чуртталга бажыңында чурттап, хостуг шактарда шыдыраа ойнап, солун номнар номчуп, кинолап-даа турар бис.

Тудугжу, дашчы, штукатуржу... Материалдыг кедилиг эттиң бүдүрүкчүзү—ажылчын кижи! Бистин хүндүлүг бедик адывыс ол апарган. Ам бистер келир чылын тудуг институдунче хаптарынче амдыгааштан белеткени берген бис. Бүдүрүлгениң янзы-бүрү ажылдарынга практикалап алгаш, өөренирге чиик-даа болур ийнен. Ынчангаш онгу классты дооскан оолдар, кыстар дадагалзал чокка бистин тудугга бистин-биле кады ажылдап кириптер болзунарза, ында черле чазыг чок.

Ш. ЭРЕС-ООЛ,
С. КИРОВ,

Кедилиг орук

Мээң ачам тудугжулаар, бызаңчылаар чораан. Ынчангаш тудугжунуң арга-мергежилинге кара-чажымдан-на өөренип чанчыга бергеним — мээң амыдыралымга канчаар-даа аажок улуг ажык-дузалыг болган. Дорт чугаалаарга, харын-даа мээң амыдырал-чуртталгамның кол утказы болу берген.

Ынчаарга кижилерге амыдыралдың кандыг-даа үезинде кол чүве болза бергелерден далдаравазы, харын-даа ол бергелерни ажып эртер дээш турасоруктуг болуру деп чүвени онзалап чугаалаксай-дыр мен.

Мен он беш он алды харлыымданна балды сывын холду хаваргыже тудуп, тудугжунуң ажыл-ижиниң мергежилинге баш миннир ужурга таварышкан мен, чүге дээрге дуңмаларым бичии чаш турда-ла ачам мөчүп калган. Ынчангаш дуңмаларымны өстүрүп, доруктуруп алырынга авамның бирги дузалакчызы апарган мен.

Баштай бистиң черниң Аянгатыга тургустунган артельдиң ыяш дилер черинге дузалакчылап, оон сөөлүнде Кызыл-Мажалыктың үлетпүр комбинадының кидис идик кылыр черинге дүк дыдар механизмниң долгакчызынга ажылдап чораан мен. Бо болза, мээң бир черден бир черже көжүп, амыдыралдың баштайгы чылдарында дадыкпаанымны, быжыкпаанымны көргүзүп турар чылдар-дыр. Ынчаарга бо чылдарның соонда тудугжунуң ажылынга шуут быжыгып, мергежип ажылдаарын ханы болдай берген мен. Чүге дээрге тудугжу болуру — кедилиг орук дээрзин биле берген мен. Ынчангаш районумуң «Большевик» колхозка тудугжулап кирдим. Тудугжунуң ажылы чылдың кайы-даа үезинде соксаш дивес, өскээр чугаалаарга, чыккылама соокдаа дивес, шыдажыр аажок изиг-даа дивес чүве болгай. Ындыгның төлээзинде ол хүндүлүг болгаш берге ажыл-үүлеге кижи бүрүзү ындыг амыр чанчыга бербези чугаажок. Маңаа изиг күзел, тура-сорук, харындаа шыырак шыңганыг холдар чугула ужур-дузалыг болбайн канчаар.

Кижилерге чурттаар оран-бажыны тудугжу тудуп берип турар болганда, оон могаг-шылаг чок ажыл үүлези амыдыралды каастап-чараштап, амыдыралды улам чурттаксанчыг кылып турар деп чүвени медереп билир херек. Мээң мергежилдиг тускай эртемим—тудугжунуң ажыл-ижи мени сорук киирип, бодунуң чаачаа арга-мергежилдеринче колхозчу тудугжу турумда-ла мени, сорунзалыг чүве дег, киир тырта берген. Ол чүүнү ужурундан болганыл дээрге, мурнунда ээн чыткан Кара-Дашка алдарлыг чеди чылдың улуг тудугларының бирээзи—Ак-Довурак даг дүгү тудугнуң эгелеп ажыттынганындан болган чүве.

Бо аразында чонга ажык үнелиг кандыг-кандыг ажылдарга киришпедим дээр. Бети кыдыы хайнып мөөреп чыдар агым Хемчик хемни кежир салган улуг көвүргүнү орус инженерниң башталгазы-биле тудуп, ажыглалга кииреринге кириштим. Тываның аар үлетпүрүнүң эге-суурунуң бирээзи—«Тыва даг дүгү» тудугнуң тудугжулары үүс-үүс ажылчынарның ажылдаарынга, чурттаарынга таарымчалыг аргаларны берип турар хөй-хөй чуртталганың бажынарын ажыглалга кииреринге идепкейлиг киришкен болгаш киржип-даа туру мен. Чонга ажыктыг чүвени кылып, бүдүрүп чорууру дег ындыг аас-кежик кайда боор.

Чурукта: Б. Саая.

Тудугжу болуру—алдар-хүндүлүг херек, тудугжунуң ажыл-ижи—эртем-сургуул деп билир мен. Тускай комиссияның мурнунга шылгалданы тудуп тургаш, ам тудугжунуң дөртү разрядын чедип алдым. Ам сорулгам үүл дээрге, тудугжу разрядымны улам өрүледип тургаш, оон-биле кады дашчының, суугу салыкчызының куду эвес разрядтарын дужаап ап, ол тускай эртемнерге мергежип алыры болур.

Бистиң тудуувуста ажылдың чамдык адырлары механизастаттынып турар. Чижээ, электри күжү-биле өрүмээринге, хирээлээринге, тудугнуң өрү каттарынче чудуктар көдүртүр «Пионер-2» деп кран-биле ажылдаарынга база өөренип ап турар бис. Тудугнуң механизастаашкыны биске моон соңгаар улам көвүдеп калбарары чугаажок. Ынчаарга механизастаашкын тудугжунуң аар ажыл кылырын чиигедип, харын оон тудуг эртемнеринге мергежип өөрениринге дузалап турар.

Мурнунда анаа тудугжулап ажылдап тургаш, ам харын тудугжулар бригадири бооп депшип ажылдай берген мен. Ол болза менээ улуг идегелди берип турар харыысалгалыг ажыл болур-дур. Ынчангаш ам улам шудургу, чогаадыкчы мергежилдиг ажылдаар херек. Ол бедик сорулганы бодум-даа, мээң бригадам кежигүннери-даа төлептиг күүседип турар бис. Чартык чылдың-даа, июнь айның-даа бүдүрүлге онаалгаларын пландан ажыр күүсеткен бис.

Ынчаарга бистерге, улуг назылыг тудугжуларга, сеткилге өөрүнчүг, улам эки ажылдаарынга хей-аът киирикчи чүве болза, Тываның бо улуг тудуунга чыл тудум Тываныңдаа, бүгү чурттуң өске-даа республикаларының, областарының аныяктарының, ылангыя онгу класстарны дооскан эртем-сургуулдуг оолдар, кыстарның кээп ажылдап, чурттап турары болур-дур.

Олар болза, эртем-сургуулдуг-даа, кижизиг мөзү-шынарлыг-даа, шынын чугаалаарга, кымдан тудак чок ажылдап шыдаар аныяктар болгай. Чангыс-ла чүвени чижекке чугаалап көрейн. Бистиң Ак-Довурак суурнуң ийи каът улуг даш школазында ам бригадир, ийи чыл бурунгаар Сүт-Хөлге ортумак школаны дооскан Хензиг-оол Донгакка, базала онгу класс дооскан, ам тудуг институдунче өөренип аттанып турар О. Тапылга болгаш өске-даа мергежилдиг ажылчыннар апарган онгу классчыларга кым чоргаарланмас боор.

Бистиң даг дүгү тудуунга ажылдаары-биле кээп турар аныяктарның саны көвүдеп турар. Ол эки-дир. Биске ажыл-ишчи холдарлыг, эртем-билиглиг, дидим чүректерлиг оолдар, кыстар хөй херек. Чоокта бистиң тудугга чурттуң сайзыраңгай үлетпүрүг областарынга тудуг техникумнарын, училищелерин дооскан 180 аныяк-чалыы оолдар, кыстар ажылдай бердилер. Ынчангаш ол аныяк ажылчыннар күш-ажылга эрес-маадырлыг билдилиин, амыдыралга төлептиг үлегерлиин көргүзер дээрзинге ханы бүзүрелдиг бис.

Эргим аныяктар! Чеди чылдың улуг тудуу, Тываның аар үлетпүрүнүң эге-суурунуң бирээзи — «Тыва даг дүгү» тудугга үлүг-хуулуг болуру—аныяк оол, кыска алдарындаа, аас-кежиинин-даа херээ дээрзин утпанар. Тудугжунуң ижинден амыдыралга кедилиг орукту, хууда аас-кежиин тып алыр силер.

Б. СААЯ.
«Тыва даг дүгү» тудугда мурнакчы тудуг бригадазының бригадири.

Ажылчын болдум

Эрзинге төрүттүнгеш, Эрзин ортумак школазынга бышкан билигиин аттестадын холга алган мен. Коммунистиг партияның хүн бүрүдеги сагыш-салыышкынының ачызында Төрээн Тывамның район төптеринде хамаан чок, харын улуг-улуг колхозтарының төптеринде ортумак школалар ажыттынгылаан.

Ынчангаш онгу классты доосканым-биле кады бо чылын мээң амыдыралымга чаа чүве болган. Чүл дээрге ВЛКСМ-ниң Эрзин райкомунуң путёвказы-биле «Тыва даг дүгү» комбинаттың тудуунче хапкан мен. Күзелим ындыг турду: чеди чылдың улуг тудугларының бирээзинге ажылдап, харын күш-ажыл кылып, амыдыралга дадыгып, холбиле тудуп, угаан-биле бодап тургаш, улуг үүлеге — чеди чылдың тудугларын тударынга хууда киржилгелиг болуксадым.

Маңаа кээримге комбинаттың тудуг эргелели меңээ улуг идегелди көргүскен. Мени Тывада сурагжаан, комбинатта коммунистиг күш-ажылдың бригадазынга ажылдаар эргени берген. Ол болза область Совединиң депутады эш Кодур-оол Монгуштуң бригадазы. Ол бригаданың кежигүннери эп-найыралдыг-даа, ажылдай бергенде салдыкпастай-даа бээр — мындыг чанчылдарлыг. А ол болза, меңээ, ажылчынның баштайгы базымын кылып турар кижиге, кончуг дузалыг болган. Ам ажылдаарының уг-шинн тыва берип, бригаданың улузунга-даа чанчыгып бар чор мен. Амдыызында дузалал ажылдар кылырынга-ла өөлежип турар мен. Ынчанмайн канчаар: тудуг талазы-биле тускай эртем, разряд-даа бар эвес. Ындыг-даа бол, дашчының разрядын удатпас чедип алырын бодап турар мен. Күш-ажылдың арга-мергежилдеринге өөренип алырынга бригадир Кодур-оол Монгуш, ылангыя тудуг талазы-биле мастер Владимир Груздев улуу-биле дузалап турарынга өөрүп четтиргенимни илередиксеп тур мен. Ажылчын болу бергениниң баштайгы базымнары ындыг. Мурнунда мен ышкаш турган, ам мергежилдиг ажылчыннар апарган онгу классчыларже чоргаарал-биле көрүп, харын олар ышкаш каш янзы тудуг мергежилдерлиг ажылчын болу бээринге ханы бүзүрелдиг мен.

М. ЧАДАМБА,
аныяк ажылчын.

Чурукта: М. Сенгии.

Дадагалзаашкын ам чок

1959 чылдың чазынында ортумак школаны дооскаш, аттестатты холга алган турдум.

Ооң сөөлүнде ам кайнаар баарыл, чүү кылырыл? деп айтырыглар мени дуймедип турду. Шынын чугаалаарга, дээди өөредилге черинче кириптер дээн күзелим боттанмайн баарга, баштай анаа-ла аймап турдум. Ооң сөөлүнде бистиң черге турган № 135 геология-шинчилел партиязынга чер шинчириниң талазыбиле хайгаракчы бооп ажылдап чайладым. Соок дужери билек демги партияның чайгы ажылдары дооступ каарга, тускай эртем чок кижи болганда оон үндүм.

Ам хол куруг аңаа олурар эвес. Барыын-Хемчик районозунга ажылдилеп четтим оң. Аас-кежик бооп, Шекпээр школазынга кижизидикчи башкы кылдыр чорудупкан. Школа тарагыже дээр аңаа ажылдадым. Педагогика талазы-биле ханы билигэртем, белеткел чок кижи болганымда, ол ажылга база таарышпайн барганымны миннир ужурлуг мен.

Ол-бо черлерге ажылдап тура, эн чугула чүвени ылап биле берген мен. А ол үү? ынчаш? Ол болза амыдыралга доктаамал черлиг, тускай эртем мергежилдиг болуру. Ынчангаш ол сорулгамны күүседип, боттандырып алыры-биле «Тыва даг дүгү» комбинатче чорупкан мен. Комбинатка келгеш ол тудугнуң база бир кол адыры — бетон заводунга ажылдай бердим. Бетон заводунуң тудуунда орус мастер комсомолчу Юрий Пелогеиниң удуртулгазы-биле ажылдап тур мен. Ам сорулга болза холду дыңзыг тудуп тургаш, тудугжунуң мергежилинге чанчыгып, аңаа разрядты чедип алыры. Шилип алган оруумда ам кандыг-даа дадагалзаашкын чок. Ийи-үш чыл ажылдап практикалааш, оон сөөлүнде Тапыл Ооржак дег, тудугнуң дээди сургуул черинче өөренип, тудуг талазы-биле инженер атты чедип алырын бүзүрелдиг бодап турар апарган мен.

М. СЕНГИИ,
аныяк ажылчын.

Чурукта: Бо чылын тудугга ажылдап кирген онгу классчы М. Чадамбаға тудуг мастери В. Груздевтиң туулбу көдүртүр кранны канчаар ажылдадырын айтып берип турары.

Фотолары **А. Бегзинин.**

ЧЕДИИШКИННЕРНИ КҮЗЕДИВИС

Июльдуң ортан үезинде Ак-Довурак суурга Кызылдан улуг-улуг автобустар шуужуп кээп турду. Ол болза Марий АССР-ге, Ярославль, Владимир, Калинин хоорайларга тудуг училищелерин чедиишкинниг дооскан, тудуг талазы-биле тускай эртемнерлиг аныяк өскениң Тываның аар үлетпүрүнүң эге-суурунуң бирээзи — «Тыва даг дүгү» комбинатка ажылдаары-биле Лениниң комсомолдуң путёвказы-биле келгени ол.

Ол аныяк ажылчыннарны комбинаттың тудуг эргелели, партия организациязы чылыы-биле өөрүп хүлээп алган.

Чурукта: «Тыва даг дүгү» комбинаттың тудуунга ажылдап, чурттаары-биле келген ол аныяктарның бир бөлүү.

ДЕВИСКЭЭР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ БҮДҮН ЧОРУУН КОНГОЛАР КАМГАЛААР

П. Лумумбаның парлалга конференциязы

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нуң чиңгине секретары-биле техниктиг дузаламчы дугайында чугаалажыр дээш Нью-Йоркта чеде берген Конго Республиканың премьер-министри Патрис Лумумба Каттышкан Нациялар Организациязының турар төп бажыңынга июль 25-тиң кежээзинде парлалга конференциязын кылган. Хаммаршельд-биле ужуражышкынынып үезинде ол республиканың девискээринден бельги шериглерни үндүрерине Каттышкан Нацияларның Организациязындан дузаламчы көргүзүп, аная тайбыныы болгаш оожургалды тургузар дугайын дилээнин Лумумба медеглээн. Бистин чуртувуска эжелекчи шериглер турар болза, аная тайбыныы болгаш ёзулуг корум-чурумну тургузары берге деп ол чугаалаан.

П. Лумумба бодунуң чуртунуң төөгүзүн, эң ылангыя Бельгия-биле харылзаларны тодаргайы-биле чугаалаан, бельгилер Конгонуң хамаарышпас чоруун хүлээп алган турган-ла, боттарының тергиндээшкинин хевээр арттырарын орадажып турганнар деп айыткан. Бельги офицерлер конго улусту бастып дорамчылаар дээш амгы бо корум-чурум чок үүлгедиишкиннерин эгелээннер.

Катанга можуга хамаарыштыр бельги чазактың чимзенишкиннеринге холбаштыр чүве чугаалап турган, премьер-министриң медеглээни болза: Катанганың чурттакчыларының хөй нуруузу чурттуң өске кеззөнден чарлырына удур болгаш Бельгияны база адаттынык-чы Чомбени буруу шаап көрүп турар. Бистер девискээр талазы-биле бүдүн болур чоруувусту камгалаар бис деп П. Лумумба чугаалаан.

Конгонуң чазаа социал тургузуудаа хамаан чокка элээн иаш чурттардан экономиктиг дузаламчыны дилээр деп турарын П. Лумумба медеглээн. Бистер боттарывыстың хамаарышпас чоруувусту быжыглаарына болгаш экономикавысты хөгжүдеринге бүгү чурттардан дузаламчыны күзеп турар бис деп ол чугаалаан.

Бельги шериглер Конгода эжелелин калбартып турар

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Юнайтед Пресс Интернейшнл агентилелиин корреспондентизиниң Леопольдвильден медеглээнин ёзугаар алырга, бельги шеригниң 80 парашютчулары июль 25-те Чикапа (Касаи можуда) хоорайда барып дүшкен. Леопольдвильдин мурнуу-чөөн талазында 400 миль черде турар ол Чикапа хоорайны болгаш ооң аэродромун бельгилер ээлеп алган.

«Чикапаже чоруткан орукта бар чоруур КНО-нуң шериглери чогуур өйүнде чедип шылавас болганының» ужурунда ол дүжүүшкүнү кылган деп, Бельгияның камгалал министерствозу КНО-нуң Леопольдвильде төлөөлекчизинге үндезин чок дыңнадыг кылган.

Европа чурттугларны «камгалаар» деп хоозун чылдагаан-биле Чикапаны олар эжелеп алган.

Моол улустуң үнү

Азиянын болгаш Африканың улустарының эп-сеткил каттыжышкынының моол комитеди Конго Республиканың чазаанга телеграмма чоруткан. Ында конго улустуң хамаарышпас чоруу дээш демиселин деткип турарын илереткен. Моол улус болза, Конгонуң хамаарышпас республиказынга удур дээрбечи агрессияны өзалдадышкын чокка соксадырын негевишаан, боттарының национал хосталгазы база хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар конго улустуң эрес-маадырлыг демиселинге бодунуң эп-сеткил каттыжышкынын илередип тур.

Делегей херээженнериниң мурнундан

Берлинден дыңнадып турарын ёзугаар алырга, делегей херээженнериниң демократтыг федерациязы Конгонуң херээженнеринге бижик чоруткаш, бүгү делегейниң 200 миллион херээженнерин төлөөлеп турар ол организация бельги шериглерни Конгодан үндүрерин болгаш Конгонуң ёзулуг чазаанга дуза көргүзерин КНО-дан негээн.

Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинде

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелиниң июль 25-те болган хуралынга «Американың Каттышкан Штаттарының шериг ужар-чүүлүнүң Совет Эвилелинге удур, бүгү-ниитиниң тайбыңынга кыжаныглыг чаа агрессчи үүлгедиишкиннериниң дугайында» айтырыгны чугаалажып көөрүн уламчылаан. АКШ-тың төлөөлекчизи Лодж бир дугаарында чүве чугаалаан. Совет агаар делгеминче шургуп киргеи «РБ-47» дээр шериг хайгыылчы самолётту улустар аразының сугларының кырынга дүжүр аттырган дээр дугайында америк чазактын хоозун балыткаашкынын Лодж каттаан. Америк төлөө ол балыткаашкынны бүзүредирин орадажып, ук самолёттуң ужуп турган девискээрин көргүзерим ол деп алган. кандыг-ла бир чурт чуруун көргүзүп турган. Америк хайгыылчы самолёт Совет Эвилелиниң девискээринге чоокшулап чеде бергеш, радиоламчыштыр харылзашпайн чорааның Лодж миннип чугаалаан. Ынчалзаа-даа бир-ле «техниктиг» херексел-диң дузазы-биле америк шериг эргечагыргалары «РБ-47»-ниң бүгү-ле ужудуушкунун, тодаргайы-биле хайгаарап көрүп турган дээрзин Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинге шынзыктырарын ол орадаштыкан.

АКШ-тың төлөөлекчизи резолюция төлевилелин киирген. Ында бо дугайын «узамдыгыышкынныг» арга-биле чугаалажырынче шилчидип. Совет Эвилелинге удур, бүгү-ниитиниң тайбыңынга кыжаныышкынны тургузуп турар америк шеригнин агрессчи үүлгедиишкинин буруу шаап көөрүн будулдурар сорулганы салган.

Резолюцияның америк төлевилелинде агрессчи ужудуушкунну буруудаткан сөс чаңгыс-даа чок болган. АКШ-тың чазаанга Совет Эвилелиниң чоруткан ноталарында «РБ-47» дээр америк самолёттун совет агаар делгемнерин үрээнинин дугайын тодаргайы-биле айыткан турбуже, бо дугайын комиссияга шилчидерин азы улустар аразының судунга хүлээдирин ында сүмелээн.

ССРЭ-ниң төлөөлекчизи В. В. Кузнецов бо талазы-биле допчу тайылбыр берген. Америк төлөөлекчиниң бадыткаашкынныры дээрге АКШ-тың улустары болгаш делегейниң хөй-ниитизин мегелээр дээш кылган хоозун чулчуруушкун болуп турар деп Кузнецов чугаалаан. Шпион-үрегдекчи даалганы күүселип чораан «РБ-47» деп самолет Совет Эвилелиниң агаар кызыгаарын үреп эткеш, ООН-биле ССРЭ-ге удур агрессчи үүлгедиишкинни кылган. Ол дээш харыысалганы чүү-биле ук агрессияны организастааннар чуктээр апаар.

В. В. Кузнецов резолюцияның америк төлевилелинге холбаштыр чүве чугаалаан, Совет Эвилели бо талазы-биле кандыг-даа комиссияны тургузарынга удур деп айыткан. Ындыг комиссияны тургузарының дугайында санал болза, билдингирле хереки будулдурар болгаш агрессияның организакчыларын харыысалгадан чайладырын соругдаан арга-дыр.

Англияның төлөөлекчизи П. Диксон бодунуң чугаазынга Пентагонуң өнчүк-чөңгөлиг үүлгедиишкиннерин камгалаарын орадаштыкан. Ынчаарга англи чазак бодунуң базаларын америк шериг самолёттарынга берип турганы-биле ол үүлгедиишкинниң база киржикчизи болуп турары билдингир болгай.

АКШ-тың НАТО талазы-биле бала бир эвилелчизи Францияның төлөөзи А. Берар база-ла Диксон ышкаш шак ындыг бодалын илереткен.

Ол дараазында айтырыгны кара өжегээр салган: ол америк хайгыылчы самолёт Совет Эвилелинин девискээриниң ханызынга, чижээ, Архангельскинин чанынга чүге дүжүр аттырбаан чүвел? Ол болза америк чазактың агрессчи политиказынга өмээргежип, америк ужар-чүүлдүн хайгыылчы ужудуушкуннары моон соңгаар болбас дээрзиниң дугайында АКШ-тың президентизинин аазаашкынының ылап-ла «шынчызынга чигэниг турбас» деп ол бадыткаан. А «РБ-47» деп самолёттун үүлгеткен чүүлү аңаа шуутла удурланышкак болуп турар-дыр.

Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинин хуралы ооң-биле доозулган болгаш июль 26-да уламчылаан.

Ирактың премьер-министриниң медеглели

БАГДАД. (СЭТА). Иракта ажылдап турар нефть компаниялары-биле чоокта чаа болган чугаалажышкыннарының түңнелериниң болгаш нефтини үндүр садарындан алган орулгаларга Ирактың алыр улуун көвүдериниң талазы-биле ирак информастыг агентилелдиң корреспондентизиниң айтырыгларынга харыылаан, премьер-министр Касемниң медеглээни: Англияның «Басра петролеум компани» дээр нефть компаниязы бодунуң июль 20-деги чагаазынга нефть тывыжын чылда 5 миллион тоннага хызырар деп турарын Ирактың чазаанга сагындырган болгай.

Румаилдиң девискээринден нефть казарын соксадыр болгаш дугуруштунган хемчээлден чылда 5 миллион тонна нефтини хызырар дээн шиитпири-биле ол компания национал экономикага когаралды чедирер болгаш Ирак Республикага дыка-ла улуг кызамдаашкынны кылыр дээрзи билдингир деп Касем уламчылаан.

Ирак бодунуң национал эргелерин камгалап шыдаар-даа, чүге дээрге Ирак Республика ону үрээр чорукту аңаа көрүп олурбас-даа. Бир эвес ол компания бодунуң хүлээлгелерин күүселириниден ойталаар, Иракты кызамдагдалдарга таварыштырар болза, бистер ол компанияга удур хемчеглерни алыр бис деп ол чугаалаан.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязының чижек хүн айтырыы

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нуң Кол Ассамблеязының бо чылдың сентябрь 20-де Нью-Йоркка ажыттынар ээлчеглиг XV сессиязының чижек хүн айтырыын парлап чарлаан. Хүн айтырыында 73 айтырыглар кирген. Айтырыгларның чамдыызы эрткен сессияларның хүн айтырыгларындан артыш калган, ынчалза-даа оларның чамдыктары бо чылын онза чугула апарган. Ындыг айтырыглар болза: ядролуг шенелделерни сокса-дыры (Индияның киирген саналы); Мурнуу-Африка Эвилелиниң чазааның чорудуп турары нацияга удур политиказы (Азияның, Африканың, Европаның болгаш Латин Американың 40 чурттарының киирген үүлү); алжир айтырыы (Азияның болгаш Африканың 26 чурттарының дилээн ёзугаар киирген).

Чепсегленишкинни дүжүреринин дугайында болгаш Кол Ассамблеяның эрткен чылдың ноябрь 20-деги резолюциязының — чепсегленишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүреринин дугайында шиитпирининң күүсеттинип турарының дугайында Совет Эвилелиниң саналдаан айтырыы онза ужур-дузалыг болуп турар.

КҮШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

АТК командазы — 1960 чылда бут бөмбүүнүң талазы-биле область чемпиону

Бут бөмбүүнүң талазы-биле области-ка бирги чер дээш шүүлде оюнар төнген. Областың эрткен чылгы чемпиону, Кызылдың пассажирлер АТК-зының командазы бодунуң чемпион адын камгалап шыдаан. Ол команданың ойнакчылары 7 команда-биле ойнаш, чаңгыс-даа командага уттурбаан болгаш удурланыкчыларының хаалгазынче 48 мячикти киир тепкеш, бодунуунче чүгле 7-ни эрттиргеннер. Ийиги черде «Динамо» командазы болгаш үшкүзүнде шеригнин Н кезээнин командазы.

Дараазында черлерни: типографияның, Чадаана, Таңды, Каа-Хем, Барыын-Хемчик районнарның командалары алган. Барыын-Хемчик районнуң командазы чаңгыс-даа команда удуп шыдаваан, өске командаларның хаалгазынче 8 мячикти киирген болгаш бодунуунче 70-ни эрттирген.

АТК командазынга шилчип чоруур кубокту болгаш I чергениң дипломун, а ойнакчыларынга чемпион деп хөрек демдээн болгаш өртектиг шаңналдарны тывыскан. Ийиги, үшкү черлерни алган «Динамо», шеригниң Н кезээнин бут бөмбүкчүлери II, III чергениң дипломнары болгаш вымпелдер-биле, а ойнакчылары — II, III чергениң хөрек демдектери-биле шаңнаткан.

Кызылдың пассажирлер АТК-зының вратары Александр Белостоковту эң эки вратарь деп саналаан. Эң эки халдакчы атты Юрий Белостоков (база-ла АТК) алган, а эң эки камгалакчы атты «Динамо» командазының камгалакчызы Борис Дугужев алган. Оларны хүндүлел бижиктер болгаш өртектиг бараннар-биле шаңнаан.

Ю. МЫЛЬНИКОВ.

Хол бөмбүү

Спорттуң «Труд» ниитилелиниң бирги чери дээш хол бөмбүүнүң шүүлде оюннары база доозулган.

Хол бөмбүүнүң талазы-биле «Трудтуң» чемпиону атты Чадаананың хол бөмбүкчүлери чаалап алган. Ийиги черде «Тываның аныктары» солуннуң редакциязының, а үшкүзүнде — даг экспедициязының төп септелге мастерскаязының командазы. Типлекчи командалар «Труд» ниитилелиниң хүндүлел бижиктери болгаш вымпелдер-биле, а ойнакчылары I, II, III чергениң хөрек демдектери-биле шаңнаткан.

Сибирьниң болгаш Ыракны Чөөн-Чүктүң девискээр аайы-биле Чита хоорайга болур хол бөмбүүнүң маргылдаазынга киржири-биле бистиң областың чыынды командалары (эр улустарның болгаш херээженнеринің) июль 27-де самолёт-биле ужупкан. Бистиң спортчуларывыс Читаже чоруурунун мурнунда каш хонуктун шенелделерин база кылганнар.

Школачыларның Омск хоорайга болур хол бөмбүүнүң маргылдаазынга киржир оолдар болгаш уругларның командалары ынаар чоруурунуң белеткел шенелделерин дооскан болгаш июль 30-де чоруур деп турар.

* * *

Обласка АГААР БОЙДУСТУҢ байдалы

Бөгүн обласка булуттагылап каап турар хүн болур. Чамдык черлерге чаашкын болур, диңмирээшкиннер болуру база магат чок. Хат өй-тавында, барыын чүк угланышкынныг. Агаарның температураза: обласка — 23 — 28, а Кызылга — 26 — 28 градус чылыг.

Редакторнуң оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (улуг залга): **урулгарга программа**—эртенгиниң 10 шахта; **«Сөөлгү зэп келгени»**—12, 2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда; бичe залга: **«Музыка төөгүзү»**—5, 7, 9 шактарда.

Каа-Хем»: «Эштиң нууру» — 11.15, 1.15 шактарда; **«Кончаа сүрген чолаачылар»**—3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

Восток»: «Төрээн чуртундан ыракка»—1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

Чайгы кинотеатрга: «Баштайгы ужуражылга»—5, 7, 9 шактарда.

Элегестиң шахта эргелели Дус-Дагдан дусту чүгле СТС-тернин, Өвүр райпозунуң болгаш областың хереглекчилер эвилелиниң садыг баазазынын шынзылгаларын ёзугаар үндүрерин бүгү колхозтарга, совхозтарга болгаш СТС-терге дыңнадып тур.

Дусту ол черинге туда сатпайн турар.

Дирекция.

1960 ЧЫЛДЫҢ АВГУСТУҢ 7-ДЕ ЭРТЕНГИНИҢ 10 ШАК 30 МИНУТАДА АҢЧЫ ЫТТАРНЫҢ ОБЛАСТЬ ДЕЛГЕЛГЕЗИ АЖЫТТЫНАР

Улус ажыл-агыйынга ажыктыг коъданчы-аңчы болгаш ус-тывышчы ыттарны өстүрүп, өөреткениниң талазы-биле болур маргылдааларга тиилээннерге үнелиг шаңналдарны болгаш дипломнарны тыпсыр.

Эштер аңчылар болгаш ыт азыракчылары! Боттарынарның ыттарынарны область делгелгезинге киириштириңер!

Делгелгениң негелделериниң дугайын мооң адаанда черлерден айтырар: Областың аңныыр инспекциязы, телефон № 27-81; областың хереглекчилер эвилелиниң белеткел килдизи—телефон № 23-83; областың аңныыр ниитилели—телефон № 22—25.

Делгелге комитеди.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНДА

деп кинону көрүпер.

ДЕЛЕГЕЙ БАЙДАЛЫНЫҢ ДОПЧУЛАЛЫ

БИСТИҢ ЧУРТУВУС ТАЙБЫҢНЫҢ ЛЕНИНЧИ ПОЛИТИКАЗЫНГА ШЫНЧЫ

Мырынай чоокта чаа-ла, ССРЭ-ниң девискээриниң кырынга «У-2» деп америк самолёттуң өнчүк-чөңгөллиг ужудуушкуунга чедир-ле, делегейниң дүшкүүрлүг чоруунуң илереттинип турган чавырлыышкынынга Американың Каттышкан Штаттарының чагырыкчы бөлүктери таарзынмайн турганнар. Олар «тайбыңның кыжаныындан» коргуп, делегей байдалын база катап нарыыдадыр, күрүнелер аразында харылзааларга дүшкүүрлүг чорукту күштелдирер, АКШ-ка болгаш ооң-биле эвилелчи чурттарга дайынзырак хөөннерни өскүдүп үндүрер дээш бедик деннелге Парижке эрттер дээн чөвүлел хуралды үскен болгаш өнчүк-чөңгөлерни үүлгеткеннер.

Шпиончу ужудуушкуннарны каптаптавас дээр дугайында Эйзенхауэрниң бүзүреткениниң сөөлүнде ийи ай безин эртпээнде «РБ-47» деп америк самолёт совет агаар кызыгаарларын база катап үрээн. Делегейнин сугларында эжиндирип чоруп турар тайбың совет судноларже америк шериг-агаар күштериниң өнчүк-чөңгөлиг ужудуушкуннары база-ла соксавайн турар. Чижээлээрге, июль 21-де АКШ-тың шериг самолёду АКШ-тың далай эриктериниң 1.600 километр ырак черге турган «Михаил Ломоносов» деп совет эртем-шинчилел суднозунуң кырынга ужуп турган.

АКШ-тың чагырыкчы бөлүктериниң өске-даа политиктиг базымнары улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чидиглендириниң өнчүк-чөңгөлиг сорулгаларына база-ла бараан болуп турар.

Ядролуг чепсектиң шенелделерин катап эгелээр деп турар АКШ-тың бодалын болгаш «кулдандырган улустарның неделязы» деп адаар чүвени Эйзенхауэрниң шоодуг-биле чарлаанын сагындырарга-ла маңаа четчир. Ол-даа, өске-даа үүлгедиглер даштыкы политиктиг байдалды кадыкшыдарының болгаш улустар аразының маргылдаалыг айтырыларын шиитпирлээриниң оруунга чаа моондактарны тургузар сорулгалыг болуп турар.

Каттышкан Штаттарның Барыын Германияны ракета-ядролуг чепсекбиле чепсегленириниче чыгап турар чоруу, мурнундагы гитлержи генералдарның холунга «поларис» деп ракеталарны тутсуп бээр дээр АКШ-тың бодалы тайбыңның хөрээнге база айыылдыг чорук болур. Ону дамчыдып бээриниң дугайын АКШ-тың шериг министри албан ёзузу-биле медеглээн болгай, ол чорук барыынгерман милитаристерниң дайынзырак чүткүлдерин шуут деткээни болур-дур.

Социалистиг чурттарга удур дайынның белеткелин болгаш чепсегленишкиннерни эндере бүдүрерин күштелдирип, «соок дайынны» өөскүтпүшаан, Каттышкан Штаттарның чагырыкчы бөлүктери улустар аразының дүшкүүрлүг чоруунуң чидиглентени дээш бурууну Совет Эвилелинче чуй каарын орадажып турар. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның политиказындан ССРЭ ойталап турар дээр чергелиг чуведи өүүлдекчилер чулчуруп турар. Ынчалза-даа оларның ындыг чергелиг хоозун чулчуруушкуннары кымыны-даа аймаазырадып шыдавас.

Бистиң чазаавыстың даштыкы политиктиг базым бүрүзү тайбынны быжыглаарынче угланган. Ону СЭКП ТК-ның чоокта болуп эткен Пленуму база катап демдеглээн. Пленумнуң чаңгыс үн-биле хүлээп алган резолюциязында айытканы болза, хамыктың мурнунда АКШ-тың империалистиг агрессчи бөлүктери улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарына шаптык. таарын орадажып турар болгаш боттарының хоралакчы ажыл-чорудулгазын күштелдирип турар үеде Коммунистиг партия болгаш Совет чазак аңзы-бүрү социал тургузуглуг күрүнелер-биле тайбың кожа-хелбээ догуннаарынче ленинчи угланышкынны моон-даа соңгаар чорудар, улустар аразының маргылдаалыг нарын айтырыгларын тайбың шиитпирлээрин чедип алыр ужурлуг.

КУБАНЫҢ БОЛГАШ КОНГОНУҢ УЛУСТАРЫН БООЙ ТУДУП БОЛБАС

АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери Кубаның улузунга удур чаа-чаа өнчүк-чөңгөлерни кылырын үргүлчүлеп турар. Куба Республикага удур экономиктиг кызыышкынны организаставышаан, америк нефть компаниялары Кубаже совет нефтини сөөртүп киирерине боттарының танкерлерин берген кандыг-даа фирманы кара даңзыга киирер бис деп чарлааннар. Ооң-биле кады латин-америк чурттарның деткимчезин алыр болгаш америк күрүнелерниң организациязы-биле Кубаның чазаан буруу шаап көөрүн белеткээр дээш Каттышкан Штаттар латин-америк чурттарже ыйыышкынны кылып турар, ук организация Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелиниң шиитпирин ёзугаар АКШ-ка хамаарыштыр Кубаның хомудалын удавас чугаалажып көөр деп турар. Ынчангаш бир эвес америк күрүнелерниң организациязы Каттышкан Штаттарга ажыктыг шиитпирни хүлээп алыр апаар болза, ол шиитпир Кубага удур америк интервенцияга шывыг болур ийик.

Ынчалза-даа Латин Америкага соңгу-америк империалистерниң кара-туразында аажылап турганының шаг-үезин дедир эглип кедбес кылдыр эткен. Кубага удур экономиктиг кызыышкын Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның ээлээн туружунуң түңнелинде тиглериниден орлуп эгелээн. ССРЭ Кубаның чазаанга нефтини чедирип бээр болгаш ооң чигирин садып алыр. Совет Эвилелиниң соон дарый Кыдат Улус Республика Кубаның чигирин садып алыр дугайында ооң-биле дугуржулганы база кылган.

Кубага удур АКШ-тың нүүлдекчи болгаш кыжаныышкынныг кампаниязы куба улустуң бодунуң чуртунуң хамаарышпас чоруу дээш демиселче күзел-соруун сый шаап шыдавас. Премьер-министр Ф. Кастронуң чугаалаанын ёзугаар «куба улус дүжүп бербес болгаш саттынмас-даа» деп кубачылар медеглеп турар. Чер делегейниң Совет Эвилелинге баштаткан бүгү ак-сеткилдиг кижилери боттарының хамаарышпас чоруу дээш маадырлыг демиселди чорудуп турар кубачыларның талазында дээрзин олар билирлер. «Кубага дайынзырактар турбазын!» деп лозуң чүгле Американың эвес, харын база өске-даа чурттарның миллион-миллион кижилериниң лозуңу апарган.

Дарлаттырган болгаш кошкак хөгжүлделиг чурттарның улустарының өүүктери болгаш камгалакчылары кылдыр боттарын көргүзерин орадажып турар америк империалистериниң орадажыышкынныры Кубада болуушкуннар база катап сойгалап турар. Ол дугайын Конгога хамаарыштыр АКШ-тың ээлээн туружу база катап чугаалап турар. Мында Каттышкан Штаттар ийи дакпыр кажарлаашкынны чорудуп турар.

Совет Эвилелиниң инициативазын ёзугаар чыылдырганы, Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң сөөлгү хуралынга Конгодан бельги шериглерни дүрген үндүрерин негеп турар болгаш ол республиканың девискээр талазы-биле бүрүн бүдүн турарын хүлээп көрүп турар резолюция дээш Каттышкан Штаттар аргажоктун кырындан бадылаар ужурга таварышкан. Ынчалза-даа ооң-биле кады америк дипломаттар Конгонуң девискээринден бельги шериглерни үндүрериниң тодаргай хуусаазын Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң резолюциязына биживээн турзун дээш бүгү-ле үүлдерин кылып турганнар. Ону ажыглавышаан, америк монополияларның төлөөлекчилери Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң резолюциязын күүседиринге удурланыр кылдыр бельгилерни ыдалап турарлар. Моон-биле кады эң-не байлак можу—Катанганы чурттан хоорарының аргазы-биле Конгону үсперлээрин база белеткеп турар. Колдуунда-ла АКШ-че сөөртүп үндүрүп турар уран болгаш чес-хола тывыжын Катангада казып турар болгай. Конгода бельги шериглерни АКШ-тың киржилгези-биле «КНО-нуң шериглериниче!» киир санаар дээр орадажыышкыннар болза Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң резолюциязын күүседирин үзериниче угланган каржы кажарлаашкын болур.

Ынчалза-даа ындыг чергелиг бүгү кажарлаашкыннар буурап дүжүүшкүнче чыгаттырган. «Конгонуң улузунуң болгаш делегейниң хөй-ниитизинин ыйыышкынынга империалистер шыдашпас дээрзинге кандыг-даа чигзинишкин турбас ужурлуг» деп бир индий солуннуң чоокта чаа бижээни чөптүг.

Л. ВЕЛИЧАНСКИЙ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, партийжи амыдырал болгаш пропаганда киллистериниң 23-54, харыысалгалыг секретарының 37-13, кедээ ажыл-агый киллизиниң 22-64, иштики информация киллизиниң 21-47, совет тургузуг, үлетпүр болгаш транспорт киллистериниң 23-35, чагаа киллизиниң 21-27, культура болгаш амыдырал киллизиниң 25-38, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 20-60.

ТС — 00892. Чагыг № 1740. Культура эргелелиниң типографиязы.